

2018-06-28
Slutversion

Groddjursinventering i Kallfors ängar och Norra Myrstugan, Järna

Inventering och åtgärdsförslag i samband med detaljplanearbete

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställning: ETELVA Arkitekter AB

Framställt av: Ekologigruppen AB

www.ekologigruppen.se

Telefon: 08-525 201 00

Slutversion: 2018-06-28

Uppdragsansvarig: Fingal Gyllang

Medverkande: Fredrik Engdahl, Fingal Gyllang, Rikard Anderberg

Intern kvalitetsgranskning: Tim Schnoor

Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen AB

Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB

Internt projektnummer: 7599

Bild på framsidan: Större vattensalamander vandrandes över golfbanan.

Innehåll

Innehåll	3
Sammanfattning	4
Bakgrund	5
Artskyddsförordningen	6
Metoder	8
Lekvatten	8
Avgränsning av livsmiljöer/övervintringsmiljöer	8
Lekinventering	8
Osäkerhet i bedömningen	9
Resultat	10
Lekvatten	10
Livsmiljöer/ Övervintringsmiljöer	15
Konsekvensbedömning	16
Referenser	21

Sammanfattning

Ekologigruppen genomförde under april 2018 en naturvärdesinventering (NVI) i enlighet med SIS-standard (SS 199000:2014) på uppdrag av Södertälje kommun, via ETTELVA arkitekter. Inventeringen omfattade fastigheterna Kallfors 1:4, Kallfors 1:54, samt Norra Myrstugan, Järna, Södertälje kommun. Södertälje kommun planerar att inom området uppföra nya bostäder i form av villor, radhus och flerbostadshus.

I samband med naturvärdesinventeringen hittades områden som bedömdes kunna hysa groddjur. Därför genomfördes denna groddjursinventering under april och maj 2018. Vid inventeringen påträffades större och mindre vattensalamander, åkergroda, vanlig groda och vanlig padda inom utredningsområdet. Fynden var framförallt knutna till två områden; dagvattendammen norr om Östra Kallfors, samt till diken i östra delen av Kallfors golfbana.

Alla groddjur skyddas av lagstiftning enligt 4 och 6 §§ artskyddsförordningen och är fridlysta i Sverige. Större vattensalamander och åkergroda omfattas av 4 § artskyddsförordningen, vilket innebär ett starkt skydd mot påverkan på både enskilda individer och på deras livsmiljöer. En bedömning av åtgärdernas eventuella påverkan och förslag på hur denna kan undvikas har därför genomförts inom ramen för detta arbete.

Under inventeringen påträffades större vattensalamander både uppe på golfbanan och i diken utmed golfbanan. Den planerade bebyggelsen, vilken till stor del kommer att anläggas på golfbanan, samt den nya uppsamlingsvägen som kommer att löpa igenom området, kommer sannolikt att påverka groddjurens livsmiljöer negativt. Den kommer att försämra livsmiljöerna för groddjur i området. Det kommer också att påverka spridning mellan dammar runt golfbanan och dagvattendammen och mellan dagvattendammen och Svålsätter viltvatten söder om planområdet.

Dagvattendammen, där fem olika grodarter påträffades, bedöms inte påverkas av den planerade uppsamlingsvägen så länge inte vattenmiljöerna tas i anspråk eller påverkas i samband med anläggningsarbeten. En befintlig väg löper redan där uppsamlingsvägen är planerad. I syfte att minimera eventuell påverkan i samband med uppförande av vägen rekommenderas att anläggningsarbeten utförs under perioden mellan slutet av augusti till mitten av april. Under denna period på året vandrar inte groddjur mellan lekvatten och livsmiljöer och därmed bedöms risken för påverkan från anläggningsarbeten på groddjur vara som minst.

Eftersom den planerade exploateringen i detaljplan Kallfors ängar och uppsamlingsvägen bedöms ta miljöer som nyttjas av större vattensalamander och åkergroda i anspråk behöver man genomföra åtgärder för att säkra en kontinuerlig ekologisk funktion för arterna. Dessa åtgärder bör omfatta:

- Bevarande av befintliga lekdammar, livsmiljöer och övervintringsplatser, och/eller skapande av nya.
- Anlägga vägtrummor, eller så kallade groddjurspassager, på lämpliga platser under vägar, vilka medför en säker passage för groddjur. Vägar kan dessutom konstrueras med ledarmar som gör det svårt för groddjur att passera fritt över en väg utan istället leds till passager under den.
- Tillförsel av död ved eller anläggande av så kallade ”grodhotell” på lämpliga platser. Dessa är tänkta som miljöer för övervintring och skulle också gynna andra groddjur i området.

Fortsatt arbete inom område bör fokusera på att belysa groddjurens spridningsvägar närmare. Framförallt behöver möjliga spridningsvägar kartläggas inom ett större geografiskt område. Efter en sådan kartläggning kan placering och utformning av åtgärder preciseras närmare. Bebyggelseförslaget i detaljplanen för Norra Myrstugan bedöms ej ha negativa konsekvenser för groddjur och dess livsmiljöer.

Bakgrund

Groddjursinventering
vid Kallfors ängar och
Norra Myrstugan

Ekologigruppen genomförde under april 2018 en naturvärdesinventering (NVI) i enlighet med SIS-standard (SS 199000:2014) 2018 på uppdrag av Södertälje kommun, via ETTELVA arkitekter. Inventeringen omfattade fastigheterna Kallfors 1:4, Kallfors 1:54, samt Norra Myrstugan, Järna, Södertälje kommun (figur 1). Södertälje kommun planerar att inom området uppföra nya bostäder i form av villor, radhus och flerbostadshus.

Målet med inventeringen var att sammanställa kunskap om områdets naturvärden. Syftet var att skapa ett kunskapsunderlag för att kunna beakta områdets ekologiska värden i arbetet med att detaljplanlägga området.

I samband med naturvärdesinventeringen (Ekologigruppen 2018) framkom det att den skyddade arten större vattensalamander (se faktaruta och avsnitt om artskyddsförordningen nedan) påträffats just utanför utredningsområdet vid en inventering 2007 (Ahlbeck 2007, Artportalen 2018). Inom och i nära anslutning till utredningsområdet (figur 1) förekommer flera miljöer, till exempel sumpmarker, vattenhållande diken, anlagda dammar och sumpskogar, som bedöms vara lämpliga för groddjur. För att undersöka om större vattensalamander och andra groddjur förekommer inom området genomförde Ekologigruppen en riktad groddjursinventering under april och maj 2018.

Denna rapport redovisar resultatet från den utförda inventeringen och kan användas som underlag vid konsekvensbedömningar för planerad bebyggelse i området.

Figur 1. Kartan visar utredningsområdet för den genomförda inventeringen av groddjur vid Östra Kallfors och Norra Myrstugan.

Artskyddsförordningen

Större vattensalamander är påträffad i nära anslutning till utredningsområdet och alla groddjur är skyddade enligt artskyddsförordningen. För att fastställa om det finns förekomster av groddjur i området som måste hanteras genomfördes en groddjursinventering under våren 2018. Under inventeringen påträffades fem arter groddjur; större och mindre vattensalamander, åkergroda, vanlig groda och vanlig padda.

Artskyddsförordningen ger ett skydd för alla vilda fåglar och ett antal djur och växter som finns uppräknade i artskyddsförordningens bilagor. Olika arter har olika skydd beroende på i vilken § i artskyddsförordningen som arten är skyddad.

Skyddet är utformat som ett strikt skydd, d.v.s. det finns ingen rimlighetsavvägning mellan nödvändigheten av projektet och behovet av att skydda arten. I prejudikat finns dock bedömningar att det inte är enstaka individer som är skyddade utan snarare den lokala populationen.

Artskyddsförordningen uttrycker att en arts ”gynnsamma bevarandestatus inte får försvåras” i det ingår att den lokala populationen inte får påverkas. Det är ofta svårt att avgränsa lokal population och få rättsfall finns. Ekologigruppen utgår i våra bedömningar från att lokal population är en delpopulation där det finns tydliga spridningshinder till andra förekomster av arten. Exempelvis kan en groddjurspopulation omgiven av bebyggelse och vägar betraktas som en lokal population. För andra arter som t.ex. flyttfåglar där spridningen inte är ett problem kan den lokala populationen utgöras av ett helt landskap eller kanske hela landet.

Om ett projekt eller en plan bedöms påverka lokal population är det inte möjligt att söka dispens, istället måste skyddsåtgärder vidtas så att populationen inte påverkas. Om detta görs rätt, behövs inte längre dispensen. Målet med skyddsåtgärderna blir alltså att göra dispensen onödig. Skyddsåtgärder kan ha karaktären av kompensationsåtgärder där ett närliggande område iordningställs så att numerären av arten inte minskar.

Groddjur

För groddjur är det två olika §§ som är tillämpliga. 4 § skyddar gölgroda, större vattensalamander och åkergroda (samt de i södra Sverige förekommande arterna klockgroda, långbensgroda, lökgroda, strandpadda, grönfläckig padda och lövgroda).

Dessa arter är skyddade och det är dessutom uttalat att den livsmiljö de behöver också är skyddad. Förekomst av dessa arter i ett område medför ofta mer eller mindre omfattande åtgärder.

För de groddjursarter som är skyddade enligt 6 § i artskyddsförordningen (vanlig groda, vanlig padda, ätlig groda och mindre vattensalamander) gäller att livsmiljön inte är skyddad. Detta spelar dock mindre roll då skydd för den lokala populationen förutsätter att det finns livsmiljöer. Förekomst av vanlig groda, vanlig padda och mindre vattensalamander behöver inte alltid medföra skyddsåtgärder då lokal population ofta är stor.

Den här rapporten anger vilka förekomster av groddjur som finns i området och ger en första indikation på vilka åtgärder som kan tänkas behövas för att inte påverka de lokala populationerna av dessa arter.

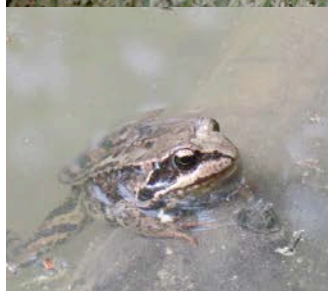
Mindre vattensalamander (*Lissotriton vulgaris*)

En upp till 10 cm lång gråbrun salamander med mörkt gråaktiga fläckar som under leken framträder tydligare. På huvudets sidor går en mörk linje genom ögat. Undersidan är orange i mitten, ljusare mot sidorna, med bruna fläckar. Under leken utvecklar hanen en ryggkam som löper från huvudet till svansspetsen.

Större vattensalamander (*Triturus cristatus*)

Blir 12-18 cm lång och är avsevärt större än den mindre vattensalamandern. Huden är svart eller mörkt brun och knottig på ryggen och kroppssidorna. Under leken utvecklar hanen en ryggkam som slutar vid ryggslutet, för att sedan fortsätta några mm längre ned efter svansroten.

Åkergroda (*Rana arvalis*)

Åkergrodan är en upp till åtta centimeter stor groda som har en spetsig nos med mörk ansiktsmask. Färgen varierar från brunt till brungult. Undersidan är oftast enfärgat ljus. Under leken ändrar hanen färg till helt eller delvis blå. Grävknölen på bakfotens insida är hård och stor, minst som halva innettån.

Vanlig groda (*Rana temporaria*)

Den vanliga grodan är en upp till elva centimeter stor groda med trubbig nos och mörk ansiktsmask. Färgen varierar från beige till mörk- eller grönbrun. Undersidan är ljus och har ofta mörkare fläckar. Grävknölen på bakfotens insida är liten och mjuk, och är aldrig längre än 1/3 av tåns längd.

Vanlig padda (*Bufo bufo*)

Den vanliga paddan blir upp till tolv centimeter stor padda med brun- eller brunsvart knottig hud. Bakom de orange eller röda ögonen sitter stora giftkörtlar. Paddans gift, bufagin, irriterar slemhinnor och är muskelförlamande, vilket avskräcker rovdjur. Snok och igelkott tål giftet och är vanliga predatorer på paddan.

Figur 2. Figuren visar information om de grodarter som påträffades i samband med inventeringen.

Metoder

Lekvatten

I samband med naturvärdesinventeringen (Ekologigruppen 2018) noterades miljöer som bedömdes kunna utgöra lämpliga lekvatten och livsmiljöer för groddjur. De platser som ansågs ha potential att hysa groddjur återbesöktes nattetid under april och maj 2018. För att en vattensamling ska betraktas som ett potentiellt lekvatten måste det uppfylla vissa kriterier, och ju fler av dessa som uppfylls, desto större sannolikhet att vattensamlingen är lämplig som lekvatten. Kriterierna som gör en vattensamling lämplig att hysa groddjur är att den:

- inte torkar ut under sommaren
- ligger i ett öppet och soligt läge
- är fri från fisk
- ligger låglänt
- är rikligt bevuxen med vattenvegetation
- inte har surt vatten

Överlag värderas alla kriterier av samtliga arter av groddjur, men större vattensalamander har något högre krav på att det finns vatten längre under säsongen, eftersom ynglen tar längre tid på sig för sin utveckling.

Fältinventering efter potentiella dammar för lek, övervintringsplatser, samt livsmiljöer för groddjur gjordes i samband med naturvärdesinventeringen den 10 april 2018.

De groddjur som eftersöktes var större och mindre vattensalamander, åkergroda, vanlig groda och vanlig padda (figur 2).

Områden som besöktes vid första inventeringstillfället är utpekade i figur 5.

Avgränsning av livsmiljöer/övervintringsmiljöer

Avgränsning av groddjurens livsmiljöer är svårt att göra eftersom flera arter, till exempel vanlig padda och vanlig groda, förekommer i alla typer av fuktiga biotoper. Därför har denna avgränsning endast gjorts översiktligt (figur 5).

Ett område som bedöms vara övervintringsplats ska helst ligga i ett varmt läge, gärna en sydsluttning, eftersom groddjuren då tidigt kan vakna på våren ur sin dvala. Det måste även vara möjligt att krypa undan och gå i dvala i ett utrymme som är frostfritt, till exempel stenrösen, stenmurar eller komposthögar. Potentiella övervintringsplatser togs med i bedömningen av passande livsmiljöer.

Lekinventering

Inventeringen av de potentiella lekmiljöerna utfördes under tre kvällar/nätter; 25–26 april, 6–7 maj och 22–23 maj 2018. Inventeringen genomfördes efter mörkrets inbrott under ljumma/varma nätter med svaga vindar. Den metod som användes var en variant av den standardiserade ficklampsmetoden för inventering av större vattensalamander (Naturvårdsverket 2005). Metoden går ut på att eftersök görs med hjälp av ficklampa i 30 sekunder var femte meter längs strandkanten på varje potentiell lokal. Alla groddjur som observerades och hördes under inventeringarna räknades och bestämdes till art och utvecklingsfas (vuxna individer, rom, yngel). Alla fynd registrerades och koordinatsattes med iPad med programvaran ESRI Collector.

Osäkerhet i bedömningen

Rom från brungrödor, det vill säga vanlig groda och åkergröda, är väldigt lika. Det kan därför vara svårt att skilja på dessa. Enligt litteraturen har vanlig groda ett grumligt geléhölje runt rommen redan när den läggs medan åkergrödans är klar för att sedan bli mer grumlig med tiden. Denna karaktär har använts för att artbestämma grodrommen.

Den ovanligt varma våren 2018 medförde att flera vattensamlingar var uttorkade eller endast hyste små vattenmängder vid de sista besöken i området. En möjlig konsekvens av uttorkade vattensamlingar kan vara att potentiella lekvatten övergavs. Framförallt större vattensalamander är beroende av att lekvattnet är permanent eftersom larverna stannar i vattnet under säsongen (Bina 2015).

I dagvattendammen och dammen på golfbanan, vilka håller vatten hela året om, var vatten- och strandvegetationen tät vid sista besöket, 22–23 maj. Det medförde svårigheter att genomföra inventeringen på ett tillfredsställande sätt eftersom den täta vegetationen gjorde det svårt att se eventuella groddjur. Dessutom var vattenytan täkt med pollen.

Resultat

Lekvatten

Vid naturvärdesinventeringen under dagtid noterades inga groddjur eller grodrom, men flera miljöer bedömdes kunna vara potentiella lekvatten (figur 5). Vid första och andra inventeringstillfället nattetid påträffades groddjur i dagvattendammen (figur 3, 5 och 6, tabell 1) och i diken utmed golfbanan (figur 5 och 6, tabell 1). Grodrom noterades i ett dike i området mellan golfbanan och Svålsätters viltvatten i samband med det första besöket.

Vid det sista fältbesöket påträffades inga groddjur i inventeringsområdet.

Tabell 1. Tabellen visar de fynd som gjordes under inventeringen. SVS=Större vattensalamander, MVS=Mindre vattensalamander, ÅG=Åkergroda, VG=Vanlig groda, VP=Vanlig padda.

Vattensamling	11/4 Dagtid	25-26/4 Kvälltid	6-7/5 Kvälltid	22-23/5 Kvälltid
1: Dagvattendammen	Inga fynd	MVS: 1 hane ÅG: 3 hane, spel VG: 2 hane, spel VP: 1 par, parning VP: 2 hane VP: Romsträngar	SVS: 1 hane ÅG: 1 hane VP: 1 hane	Obestämd brungroda
2: Sumpskogen	Inga fynd	Inga fynd	Inga fynd	Inga fynd
3: Diken utmed golfbana	Inga fynd	SVS: 1 ex på golfbanan. MVS: 1 ex	SVS: 1 ex MVS: 1 ex	Inga fynd
4: Damm på golfbana	Inga fynd	Inga fynd	Inga fynd	Inga fynd
5: Norr om Svålsätters viltvatten	Inga fynd	Grodrom	Inga fynd	Inga fynd
6: Kalforsån	Inga fynd	Inga fynd	Besöktes inte	Besöktes inte

Dagvattendammen (lokal 1)

Dagvattendammen (lokal 1) är näringsrik med riklig förekomst av vegetation lämplig för romläggning. Dammen omges delvis av branta sluttningar, dels av sumpmark med gräs och kaveldun, dels med sumpig buskmark med viden och klibbal. Dammen är vattenhållande hela året om. Dammen bedömdes vara ett viktigt lekvatten.

Vid första inventeringstillfället på natten påträffades mindre vattensalamander, åkergroda, vanlig groda och vanlig padda (figur 3, 5 och 6, tabell 1). Tre respektive två individer av åkergroda och vanlig groda hördes spela längs stränderna. Ett par vanlig padda noterades i parning eller parningsceremonier. Dessutom observerades två hanar, samt romsträngar av arten.

Vid det andra inventeringstillfället noterades en hane större vattensalamander i lekdräkt, samt adulta individer av åkergroda och vanlig padda (figur 3, 5 och 6, tabell 1).

Figur 3. Bilden visar dagvattendammen (lokal 1) i vilken fem arter groddjur påträffades. Fotografiet är taget vid inventering i april då dammen fortfarande var islagd.

Sumpskogen mellan dagvattendammen och golfbanan (lokal 2)

Bedömningen efter första inventeringstillfället var att sumpskogen inte hade förutsättningar att hysa groddjur. På grund av det varma vädret under våren 2018, samt brist på nederbörd, var vattennivåerna låga och vid det sista inventeringstillfället var sumpskogen nästan uttorkad. Förutom vattentillgången var förekomsten av vegetation sparsam och bedömdes som opassande med brist på lämpliga växter för romläggning. Sannolikt utgör läget på sumpskogen, mellan dagvattendammen och diken runt golfbanan (figur 5), att den är viktig ur spridningssynpunkt. Sumpskogen besöktes vid det andra och tredje inventeringstillfället men inventerades inte i detalj.

Diken utmed golfbanan (lokal 3)

Dikena runt de östra delarna av golfbanan var vid de första inventeringstillfällena vattenhållande och bedömdes vara lämpliga lekvatten. Vid tredje kvällsbesöket hade endast ett fåtal diken små mängder vatten kvar. Den samlade bedömningen är att diken kan utgöra lekvatten för vissa groddjur under vissa år, förutsatt att vädret inte är för torrt. Det gäller framförallt större vattensalamander som är beroende av att dess lekvatten håller vatten hela säsongen för sin larvutveckling. Under våren 2018 var nederbörds mängden under det normala. De miljöer som torkade ut för tidigt för att möjliggöra lek under 2018 kan dock ändå vara värdefulla som födosökmiljöer.

I diken runt golfbanan påträffades mindre vattensalamander vid det första inventeringstillfället. En fjolårsunge av större vattensalamander påträffades uppe på golfbanan, i närheten av ett dike, vandrandes norrut (figur 5 och 6, tabell 1).

Vid det andra besöket observerades en hona större vattensalamander och en individ av mindre vattensalamander.

Anlagd damm på golfbanan (lokal 4)

Den anlagda dammen på golfbanan (figur 4 och 5) var vegetationsrik, solexponerad och vattenhållande. Dammen bedömdes vara lämplig som lekvattnen. Under inventeringarna påträffades dock inga groddjur. Vid ett av besöken noterades rörelser i dammen som sannolikt kom ifrån fiskar varpå dammen bedöms vara mindre lämplig som groddjursmiljö.

Figur 4. Bilden visar lokal 4, dammen på golfbanan, som i NVI:n bedömdes vara ett lämpligt vatten för groddjur men där inga påträffades vid inventering. Rörelser noterades i dammen som sannolikt kom från fiskar varpå dammen bedömdes mindre lämplig för groddjur.

Området mellan golfbanan och Svålsätters viltvatten (lokal 5)

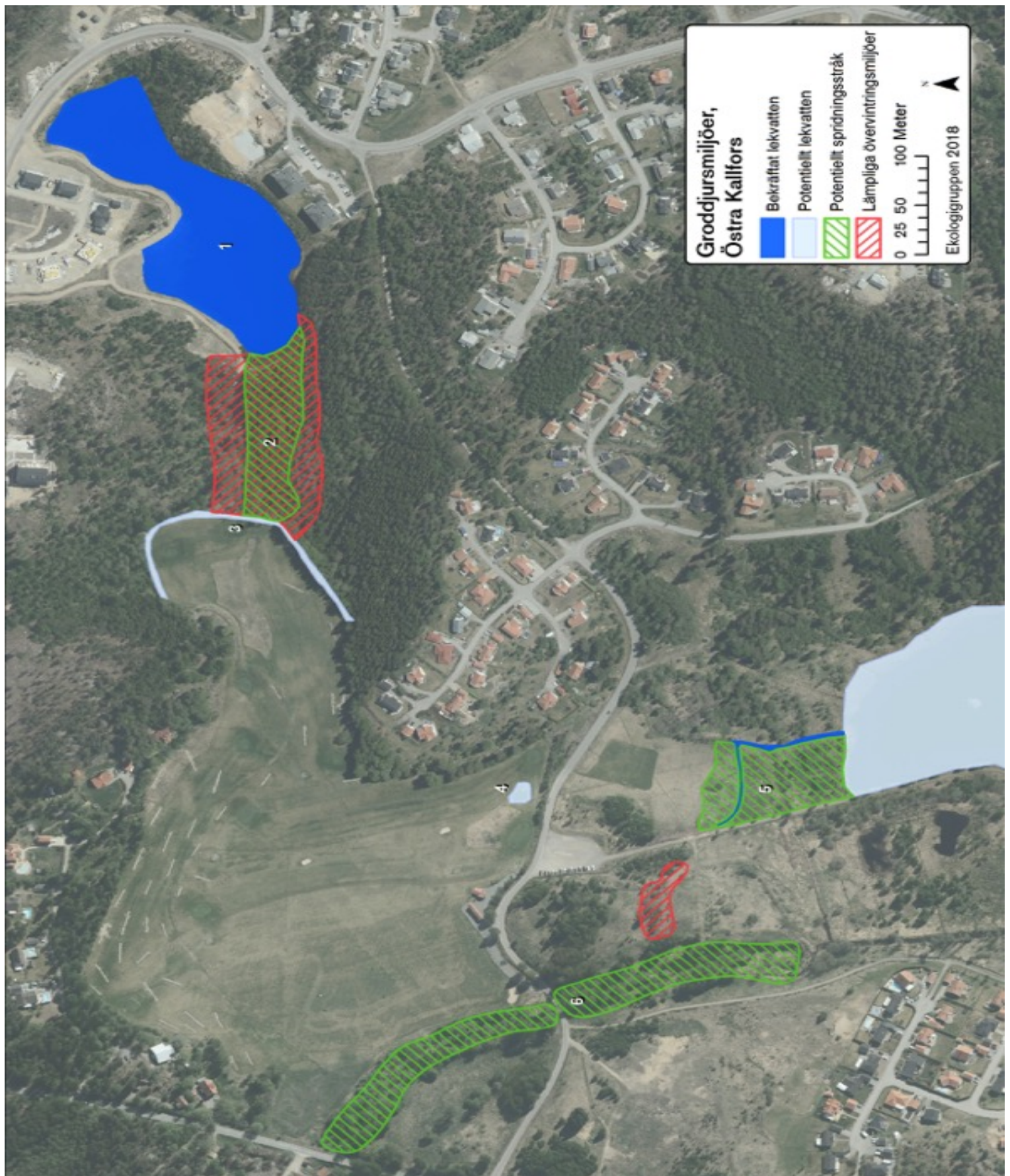
Söder om golfbanan och norr om Svålsätters viltvatten (figur 5) (utanför inventeringsområdet) finns områden som utgörs av näringsrika, fuktiga ängsmarker och ett dike med stillastående vatten. Området bedömdes vara viktigt som livsmiljö och spridningsväg för groddjur och besöktes därför under inventeringen.

Vid det första besöket nattetid noterades groddrom i diket. Rommen var gammal vilket medförde viss osäkerhet i artbestämningen, men sannolikt rörde det sig om rom av åkergroda eller vanlig groda. Under det andra och tredje besöket på lokalen påträffades inga groddjur.

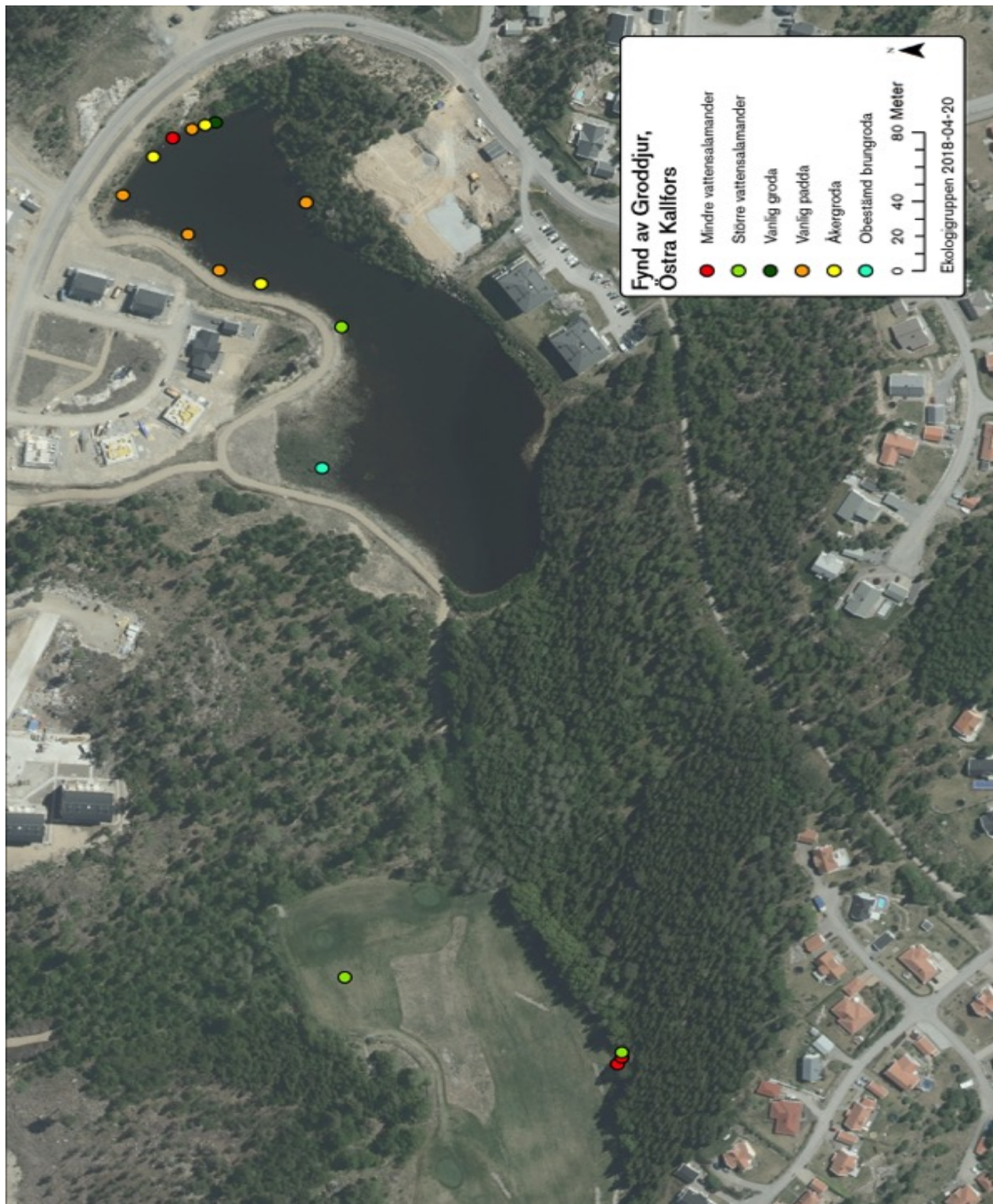
Områdena runt Kallforsån (lokal 6)

Bedömningen vid första besöket var att de slutna och fuktiga miljöer som förekommer längs Kallforsån hade potential att kunna hysa groddjur. I själva vattenfåran förekommer på sina ställen död ved och stenar som bromsar upp vattenflödet.

I samband med det första besöket nattetid gjordes bedömningen att vattenföringen var för snabb för att utgöra en lämplig livsmiljö för groddjur (figur 5, tabell 1) varför lokalen inte besöktes igen. Enligt Geosigmans utredning (Geosigma 2016) förekommer dessutom fisk i ån. Områdena längs Kallforsån kan dock vara viktiga ur spridningssynpunkt. Bedömningen är att spridningsmöjligheter för groddjur sannolikt inte kommer att påverkas om ingen bebyggelse uppförs inom strandskyddsområdet. Det är dock viktigt att bevara områden i en ny bebyggelse, och skapa passager under vägar, som möjliggör spridning även i andra väderstreck.

Figur 5. Identifierade groddjursmiljöer runt Östra Kallfors. Åtta groddjursmiljöer identifierades i anslutning till utredningsområdet: två bekräftade lekvattnet, tre potentiella lekvattnet och tre potentiella livsmiljöer. Det potentiella lekvattnet vid Svallsätter viltvatten besöktes inte.

Figur 6. Karta som visar fynd av groddjur inom utredningsområdet vid Östra Kallfors. Inom utredningsområdet påträffades fem arter groddjur: större- och mindre vattensalamander, vanlig groda, åkergroda och vanlig padda. De flesta djuren påträffades i dagvattendammen norr om Östra Kallfors.

Livsmiljöer/ Övervintringsmiljöer

Groddjur lever till stor del av året på land, där de födosöker, vilar och övervintrar.

Lämpliga områden för övervintring kan till exempel vara under stenar, stockar, rötter, i stenrösen eller i komposthögar. En viktig förutsättning är att övervintringsmiljön är frostfri.

I inventeringsområdet är förekomsten av liknande miljöer sparsam, bland annat beroende på den knappa tillgången på död ved. I delar av skogsmiljöerna finns dock viss tillgång på sten och block, vilket kan utgöra möjliga övervintringsmiljöer.

De områden som bedömdes som lämpliga som övervintringsmiljöer var strax söder om inventeringsområdet (figur 4) där det förekommer en gammal trädklädd betesmark i sydvänt läge med viss förekomst av block och död ved.

I sumpskogen finns alträd med utvecklade håligheter och socklar där möjliga övervintringsmiljöer sannolikt förekommer (figur 5).

Mellan detaljplanområdet och Svallsätters viltvatten förekommer fuktiga, näringsrika ängsmarker som kan utgöra goda livsmiljöer (figur 5).

Konsekvensbedömning

Den planerade bebyggelsen, vilken till stor del kommer att anläggas på golfbanan, kommer med nuvarande utformning, sannolikt att påverka groddjurens livsmiljöer negativt (figur 7). Under inventeringen påträffades större vattensalamander uppe på golfbanan och i diken utmed golfbanan. Dessa miljöer kommer troligtvis att försvinna eller påverkas negativt när/om dikena fylls igen eller håller mindre vatten. En annan negativ aspekt är att bebyggelse och hårdgjorda ytor kommer att skapa mindre utrymmen för groddjuren att röra sig på. Möjligheterna till spridning och utbyte av individer mellan populationer i områden runt golfbanan och dagvattendammen kommer sannolikt försvåras. Likaså möjligheterna för groddjur att röra sig mellan dagvattendammen och Svålsätter viltvatten söder om planområdet (figur 7 och 8).

Dagvattendammen, där fem olika grodarter påträffades, bedöms inte påverkas av den planerade uppsamlingsvägen så länge inte vatten- och strandmiljöerna tas i anspråk eller påverkas i samband med anläggningsarbeten. Längs dagvattendammens södra och östra sida, där delar av uppsamlingsvägen är planerad, löper redan en befintlig väg. I syfte att minimera påverkan är rekommendationen att anläggningsarbeten utförs under tidpunkter på året, mellan slutet av augusti och mitten av april, då groddjur inte vandrar mellan lekvatten och livsmiljöer. För att främja groddjurens spridning till intilliggande områden kan den planerade uppsamlingsvägen förses med groddjurspassager (figur 8).

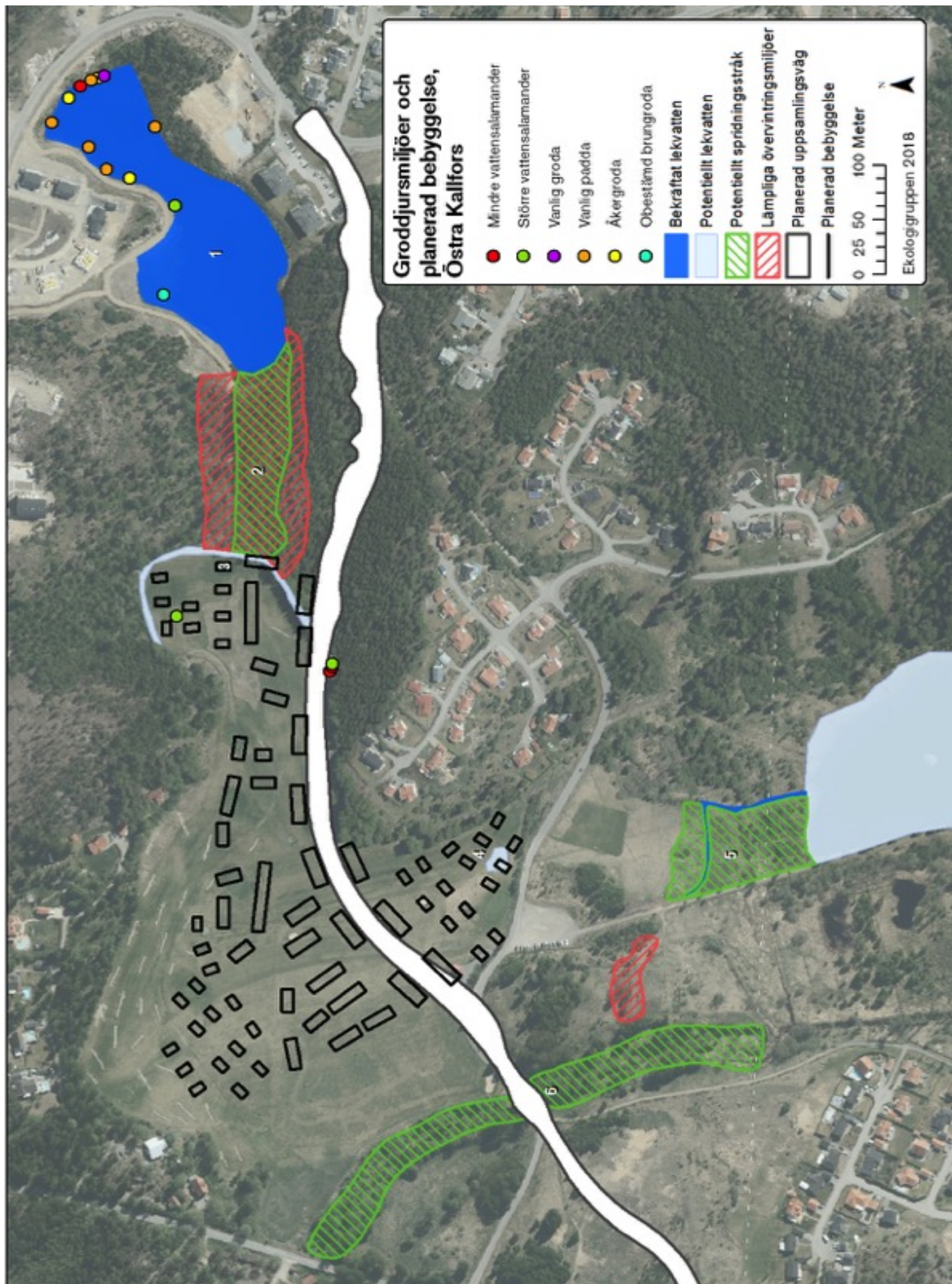
Dammen på golfbanan, som bedömdes vara en potentiell grodlokal kommer att fyllas igen och byggnader planeras att uppföras på platsen. Det kommer sannolikt inte att medföra någon märkbar påverkan på groddjur eftersom inga fynd gjordes under inventeringen. Men det är tänkbart att dammen utnyttjas som en tillfällig lokal under vandringar till lekvatten och nya miljöer (figur 4, 7 och 8).

Vid exploatering som bedöms förstöra livsmiljöer för arter skyddade enligt artskyddsförordningen måste åtgärder vidtas för att ingen påverkan på arternas bevarandestatus ska ske. Detta innebär att bebyggelse måste planeras på ett sådant sätt att livsmiljöerna för dessa arter inte påverkas negativt. Ett genomförande av planerad väg och bebyggelse på Kallfors ängar kommer innebära att åtgärder behöver vidtas för att säkerställa den större vattensalamanderns och åkerrodans ”kontinuerliga ekologiska funktion” inom området. Det vill säga att arterna ska kunna fortleva inom området även efter den planerade detaljplanen. Därför måste livs-, lek- och övervintringsmiljöer bibehållas, eller nyskapas i samband med anläggande av den planerade bebyggelsen. Om inga åtgärder planeras finns en risk att detaljplanen för Kallfors ängar enligt tidigare bebyggelseförslag ej kan genomföras.

Bebyggelseförslaget i detaljplanen för Norra Myrstugan bedöms inte påverka groddjuren eller deras livsmiljöer negativt.

Förekomst i Södertälje kommun

Alla fem arterna som noterades inom planområdet förekommer i regionen och bedöms i den senaste rödlistan ha en livskraftig population i landet. Enligt Artportalen (2018, sökperiod 2000–2018) finns inom Södertälje kommun ungefär sju tidigare noterade lokaler för större vattensalamander, fem lokaler för åkerroda, två kända lokaler för vanlig groda, ett tiotal för mindre vattensalamander, samt knappt tio lokaler för vanlig padda. I närheten av utredningsområdet finns två observationer av större vattensalamander.

Figur 7. Kartan visar fynden av groddjur, groddjursmiljöer, den i tidigt skede föreslagna bebyggelsen för Kallfors Ångar och uppsamlingsvägen. Information om den planerade bebyggelsen i kartan kommer från ETTTELVA Arkitekter. Bebyggelseförslaget ska i det kommande planarbetet omarbetas och anpassas enligt inkomna utredningsresultat.

Exempel på åtgärder för kontinuerlig ekologisk funktion

Den nya uppsamlingsvägen planeras att anläggas i de södra delarna av golfbanan, över ett dike, vidare genom skogen söder om dagvattendammen (figur 8), mot bostadsområdet norr om Östra Kallfors. Det innebär att de fuktiga ängsmarkerna, (norr om Svalsätters viltvatten, utanför utredningsområdet) hamnar på motsatt sida om vägen från sumpskogen och dagvattendammen (figur 8). Detta gör att uppsamlingsvägen kommer utgöra en barriär för groddjurs möjlighet att sprida sig, vandra till lämpliga lekvattnen och hitta övervintringsmiljöer. En skadelindrande åtgärd är att anlägga vägtrummor, eller så kallade groddjurspassager, på lämpliga platser under vägen, vilka medför en säker passage för groddjur. Vägen kan dessutom konstrueras med ledarmar som gör det svårt för groddjur att passera över vägen, och istället leda dem ner till passager under den.

Vidare föreslås nyskapande av fler småvatten i området, med fokus på att förbättra de ekologiska sambanden mellan vattenmiljöer i området. Exempel på lämpliga platser för småvatten är golfbanans norra del, samt i strandskydds-zonen öster om Kallforsån. Åtgärder för att tillgodose groddjurens lekmiljöer går att kombinera med öppna dagvattenlösningar om vattnet har tillräckligt god kvalitet. Dessa dammar bör vara fiskfria och utformas med flacka kanter vilket gynnar groddjur. Etablering av nya dammar/vattendrag är även gynnsamt för biologisk mångfald på en större skala.

Inom utredningsområdet förekommer död ved endast sparsamt. Träd som avverkas kan placeras ut på lämpliga ställen och på sätt generera lämpliga miljöer för övervintring och födosök för groddjur. Till exempel kan värdet på sumpskogen förstärkas genom att tillföra död ved och genom att undvika åtgärder som förändrar områdets hydrologiska förutsättningar. Sumpskogen utgör sannolikt en viktig spridningskorridor för områdets groddjur. Det är viktigt att en buffertzonen runt sumpskogen sparas i syfte att bibehålla miljöns fuktighet och skuggighet.

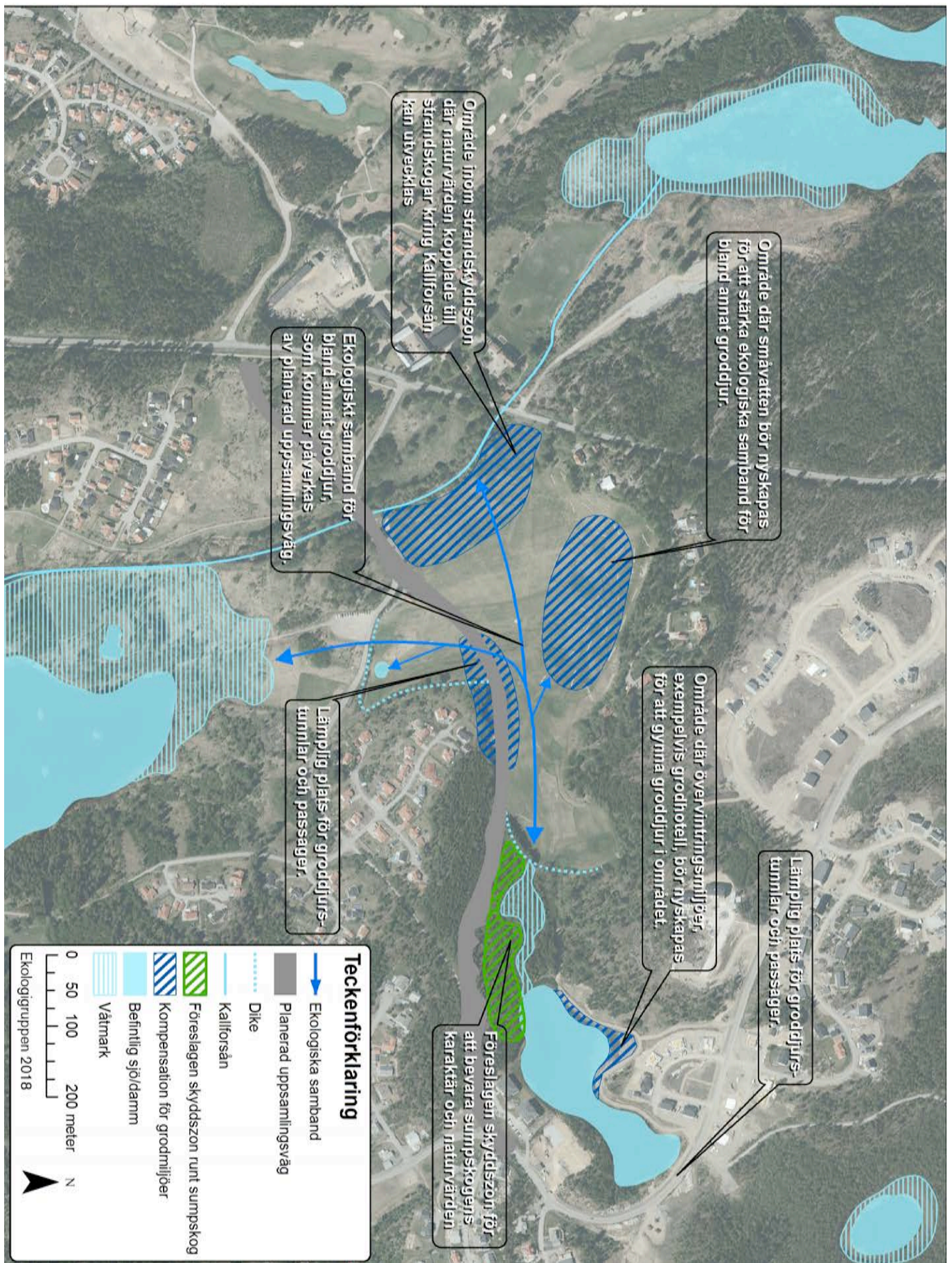
I anslutning till dammar och andra groddjursmiljöer kan så kallade grodhotell skapas. De kan exempelvis utgöras av en samling stenar som är staplade på varandra och kan tjäna som övervintringsmiljöer (figur 8 och 9).

Fortsatt arbete

Denna rapport beskriver förekomster av groddjur och dess spridningsvägar inom området, samt förslag till åtgärder som kan vidtas för att upprätthålla kontinuerlig ekologisk funktion. För att närmare kunna säkerställa hur åtgärder ska utformas för att kunna genomföra detaljplanen för Kallfors ängar ser vi ett behov av att belysa groddjurens spridningsvägar närmare. Framförallt behöver möjliga spridningsvägar kartläggas inom ett större geografiskt område. Efter en sådan kartläggning kan placering och utformning av åtgärder preciseras närmare. Det är en stor fördel om arbetet med att utforma åtgärder för groddjur genomförs parallellt och i nära kontakt med arbetet att utforma detaljplanen.

Föreslagen arbetsgång framöver:

1. Kartlägga spridningsvägar för groddjur runt viktiga grodvattnen i ett område utanför planerad detaljplan.
2. Foga samman bebyggelsestruktur och livsmiljöer/spridningsvägar groddjur och utvärdera konsekvenser.
3. Gemensamt föreslå var vi kan göra åtgärder och/eller om vi bedömer att planstrukturen behöver ändras.
4. Ta fram en gemensam bild över hur groddjur och bebyggelse/vägar kan utformas för att uppnå kontinuerlig ekologisk funktion.

Figur 8. Karta som visar lämpliga platser för kompensationsåtgärder för att främja groddjurs spridningsmöjligheter inom utredningsområdet. Denna bedömning saknar dock kunskap om möjliga spridningsvägar utanför planområdet. Fortsatt arbete bör fokusera på att ta fram denna information och uppdatera bilden över möjliga spridningsvägar efter den. .

Figur 9. Nyanlagt "grodhotell" i anslutning till en mindre damm i Södertälje kommun. Hotellet är placerat i en sluttning och består av stenar i olika storlekar som delvis täckts med jord. Dessa miljöer kan tjäna som övervintringsmiljöer.

Förekomst av fladdermöss

I samband med det sista inventeringstillfället för groddjur, 22-23 maj, noterades fladdermöss som födosökte över dagvattendammen. Sannolikt rörde det sig om två arter. En ljusare individ som födosökte tätt ovanför vattenytan och en mörkare individ som uppehöll sig högre upp. Alla fladdermöss är skyddade enligt artskyddsförordningen.

Vi vet inte vilka arter som förekommer inom utredningsområdet. Under inventeringen hittades inga platser som bedömdes lämpliga som boplatser eller viloplatser. Sannolikt utnyttjar fladdermöss dagvattendammen som födosöksområde.

Bedömningen är att det är en liten risk för påverkan på fladdermöss inom området, men det kan inte uteslutas att det behöver utredas vid ett senare tillfälle.

Referenser

Groddjursinventering
vid Kalfors ängar och
Norra Myrstugan

Tryckta källor

Ahlbeck, I. 2007. Inventering av groddjur i Södertälje kommun 2007. Miljökontoret, Södertälje kommun.

Bina, P.(red.) 2015. Grodans år. Faunaväxteriet uppmärksammar Sveriges groddjur *Amphibia*. ArtDatabanken SLU, Uppsala.

Ekologigruppen 2018. Naturvärdesinventering Kalfors ängar och Norra Myrstugan. Underlag till detaljplan, Järna, Södertälje kommun.

Geosigma 2016. Naturvärdesinventering, del av Kalfors 1:4, Kalforsån.

Naturvårdsverket 2005. Undersökningstyp: Inventering och övervakning av större vattensalamander (*Triturus cristatus*) Version 1:0: 2005-04-21

Digitala källor

Artportalen (2018-04-09). <http://www.artportalen.se>. Uppgifter om tidigare fynd av groddjur i kommunen.

Sökning genomförd för åren 1997-2018

Groddjursinventering
vid Kalfors ängar och
Norra Myrstugan